

Allah ser till hjärtat – inte perfektion

Om nåd, hjärtats tillstånd och att vara människa inför Allah

Inledning – Den befriande sanningen

Många muslimer bär på en tyngd som de inte alltid sätter ord på: känslan av att aldrig riktigt duga. Att bönen inte var tillräckligt khushu' (andaktsfull), att fastan hade sina brister, att man inte är from nog, lärd nog, konsekvent nog. Det finns en tyst men destruktiv röst som viskar att Allah bara är nöjd med de som är nära perfekta.

Men denna bild stämmer inte med islams källor. Koranen och Sunna målar en helt annan bild: en Allah som ser djupare än yttre handlingar, som värderar hjärtats riktning framför dess renhet, och vars nåd (rahma) överstiger allt vi kan föreställa oss.

”Allah ser inte till era kroppar och ert utseende, utan Han ser till era hjärtan och era handlingar.”

(Muslim, hadith nr 2564 – en av islams mest citerade och djupgående hadither)

Al-Qalb – Hjärtats centrala plats i islam

I sunniislams teologi och andlighet är qalb (القلب) – hjärtat – inte bara ett biologiskt organ utan det andliga centrumet för hela människans inre. Det är där tron bor, där intentioner föds, där kärlek och fruktan för Allah tar form.

”Kom ihåg! I kroppen finns ett stycke kött – om det är friskt är hela kroppen frisk, och om det är sjukt är hela kroppen sjuk. Det är hjärtat.”

(al-Bukhari, hadith nr 52; Muslim, hadith nr 1599 – från Nu'man ibn Bashir r.a.)

Imam al-Ghazali ägnar hela inledningen av Ihya' 'Ulum al-Din åt hjärtats natur. Han beskriver qalb som en spegel: när den är ren och polerad återspeglar den Allahs ljus och sanning. När den är täckt av rosten från synder (ran) – som Koranen nämner i 83:14 – förlorar den sin förmåga att ta emot vägledning.

Det avgörande är dock inte att spegeln alltid är felfri – utan att man regelbundet försöker polera den. Det är denna rörelse mot Allah – inte perfektionens stillastående – som Han ser till.

Allahs nåd – Större än vi vågar tro

En av de mest kraftfulla lärdomarna i Koranen är att Allahs rahma (nåd och barmhärtighet) är obegränsad – och att Han Självt har förpliktat Sig till den:

”Din Herre har föreskrivit barmhärtighet för Sig Självt.”

(Koranen 6:54)

I en hadith qudsi som är djupt tröstande säger Allah:

”Min nåd övervinner Min vrede.”

(al-Bukhari, hadith nr 7404; Muslim, hadith nr 2751 – hadith qudsi)

Profeten (frid vare med honom) illustrerade denna nåd med en berörande bild: han berättade om en mor som hade förlorat sitt barn på slagfältet. Då hon fann barnet och höll det till sitt bröst frågade Profeten sina följeslagare om de trodde att denna mor kunde kasta sitt barn i elden. ”Nej”, svarade de. Han sade:

”Allah är mer barmhärtig mot Sina tjänare än denna mor mot sitt barn.”

(al-Bukhari, hadith nr 5999; Muslim, hadith nr 2754)

Ran – Hjärtats rost och vägen att polera det

Koranen talar om ran (ران) – en andlig rost som täcker hjärtat när synder upprepas utan ångern:

”Nej! Deras hjärtan har blivit rostiga av vad de brukade förvärva.”

(Koranen 83:14)

Men islam lämnar aldrig människan utan botmedel. Profeten (frid vare med honom) sade att hjärtat kan poleras igen:

- Tawba (ångern) – att vända sig till Allah med ett ärligt hjärta.
- Istighfar (att be om förlåtelse) – ”Astaghfirullah” – regelbundet, från hjärtat.
- Koranläsning med tadabbur (eftertanke) – Allahs ord renar hjärtat direkt.
- Dhikr (åminnelse av Allah) – som en trädgård som bevattnas regelbundet.
- Goda handlingar som följer efter synder – Profeten (frid vare med honom) sade:

”Följ en dålig handling med en god, för den goda utplånar den.”

(at-Tirmidhi, hadith nr 1987)

Det yttre och det inre – Balansen islam kräver

Att Allah ser till hjärtat innebär inte att yttre handlingar saknar betydelse. Tvärtom – de yttre handlingarna speglar och formar hjärtats tillstånd. Det handlar om en levande växelverkan: ett rent hjärta föder äkta handlingar, och äkta handlingar renar hjärtat.

Profeten (frid vare med honom) varnade för att enbart se till det yttre:

”Visse av er ber men deras bön reser sig inte högre än till deras öron.”

(Ahmad ibn Hanbal, Musnad, hadith nr 8462; al-Hakim, al-Mustadrak)

Men han varnade lika tydligt för att döma det yttre hos andra – för Allah ser vad ögat inte ser:

”Allah ser inte till era kroppar och ert utseende, utan Han ser till era hjärtan och era handlingar.”

(Muslim, hadith nr 2564)

Hur Allah värderar – Riktning framför perfektion

En av de mest hoppfulla haditherna i hela hadith-litteraturen handlar om hur Allah värderar intentionen och rörelsen mot Honom, även när handlingen inte fulländas:

”Allah säger: ’Om Min tjänare tänker sig att göra en god handling men inte gör den, skriver Jag en fullständig god handling åt honom. Om han gör den, skriver Jag tio till sjuhundra gånger dess belöning. Om han tänker sig att göra en ond handling men inte gör den, skriver Jag en fullständig god handling. Om han gör den, skriver Jag en ond handling.’”

(Bukhari, hadith nr 6491; Muslim, hadith nr 131 – hadith qudsi)

Denna hadith är extraordinär. Den visar att Allah värderar den goda intentionen i sig – även om handlingen inte slutförs. Det är hjärtats strävan som räknas. Och den onda handlingen som man avstår från av respekt för Allah – den skrivs som en god handling.

Ibn al-Qayyim kommenterar i Madarij al-Salikin att denna hadith avslöjar Allahs djupa generositet: Han multiplicerar det goda sjuhundra gånger men håller det onda till ett. Det är inte ett rättssystem som söker att fälla – det är en Herre som söker att förlåta.

Riya – Skryteriets fara och hjärtats äkthet

Eftersom Allah ser till hjärtat och inte det yttre uppstår en viktig varning: riya (رياء) – skryteri, att utföra fromhetshandlingar för att synas inför andra.

Profeten (frid vare med honom) beskrev detta som det han fruktade mest för sin umma:

”Det jag fruktar mest för er är den lilla shirken.” De frågade: ”O Allahs sändebud, vad är den lilla shirken?” Han sade: ”Riya.”

(Ahmad ibn Hanbal, Musnad, hadith nr 23630; al-Bayhaqi, Shu’ab al-Iman)

Riya är subtil – den kan smyga sig in i bönen, i välgörenhet, i religiöst engagemang. Imam al-Ghazali ägnar ett helt kapitel i Ihya’ ‘Ulum al-Din åt riya och beskriver hur man känner igen den:

- Att man känner sig mer motiverad till fromhet när andra ser på.
- Att man längtar efter att bli berömd för sin tro.
- Att man känner tomhet i en handling när ingen ser.

Botemedlet är inte att sluta be eller ge sadaqa – utan att regelbundet förnya sin niyya (intention) och att utföra dolda handlingar enbart för Allahs skull, som ingen annan människa vet om.

Yawm al-Qiyama – Domens dag och hjärtats vittnesbörd

På Domens dag är det hjärtats tillstånd som avgör – inte yttre framgång, social status eller hur from man verkade. Koranen är tydlig:

”Den dag då varken rikedom eller söner gagnar – utom den som kommer till Allah med ett friskt hjärta (qalb salim).”

(Koranen 26:88–89)

Qalb salim – det friska hjärtat – är det hjärta som är fritt från shirk, avundsjuka, nid (hat) och kärlek till det förbjudna. Det är inte ett syndfritt hjärta – det finns inget sådant bland människor – utan ett hjärta som riktar sig mot Allah, söker förlåtelse och inte bär på fiendskap mot Hans skapelse.

Ibn al-Qayyim skriver i Ighatha al-Lahfan att det friska hjärtat är det som är så fyllt av kärlek till Allah att det inte har utrymme att älska det som Allah hatar. Det är inte en bild av perfektion – det är en bild av prioritet

och riktning.

Raja' – Hoppets teologi i sunniislam

Sunniislam håller i balans två fundamentala känslor inför Allah: khawf (fruktan) och raja' (hopp). Ingen av dem får dominera ensam – fruktan utan hopp leder till förtvivlan, hopp utan fruktan leder till slarv. Men för den som kämpar och faller och reser sig är hoppet det som bär.

"Säg: 'O Mina tjänare som har syndat mot sina egna själar! Misströsta inte om Allahs barmhärtighet. Allah förlåter alla synder. Han är den Förlåtande, den Barmhärtige.'"

(Koranen 39:53)

Imam al-Nawawi citerar i Riyadh al-Salihin en hadith qudsi som sammanfattar Allahs förhållningssätt till den syndande men sökande tjänaren:

"O Adamssöner, så länge ni åkallar Mig och hoppas på Mig förlåter Jag er vad ni än gjort, och Jag bryr Mig inte. O Adamssöner, om era synder når himmelens moln och ni sedan ber Mig om förlåtelse, förlåter Jag er."

(Tirmidhi, hadith nr 3540 – hadith qudsi, klassad som hasan av al-Tirmidhi)

Avslutning – Han ser dig, och Han vänder inte bort

Allah ser till hjärtat. Det är en sanning som bär både ett ansvar och ett hopp. Ansvaret: att vårda sitt inre, rena sina intentioner, söka ikhlas i det lilla och det stora. Hoppet: att Han inte dömer efter yttre sken, att Hans nåd är större än alla synder, att varje rörelse mot Honom möts av Hans rörelse mot dig.

Du behöver inte vara perfekt för att Allah ska se dig. Du behöver bara vända dig mot Honom – med det hjärta du har, i det tillstånd du är, i det ögonblick du kan.

”Jag är – enligt Min tjänares tankar om Mig. Jag är med honom när han minns Mig. Om han minns Mig i sig själv minns Jag honom i Mig Själv. Om han minns Mig i ett sällskap minns Jag honom i ett bättre sällskap. Om han rör sig mot Mig en handspänn rör Jag Mig mot honom en armlängd. Om han rör sig mot Mig en armlängd rör Jag Mig mot honom en famn. Om han kommer mot Mig gående, kommer Jag mot honom springande.”

(al-Bukhari, hadith nr 7405; Muslim, hadith nr 2675 – hadith qudsi)

Källor och vidare läsning

Primärkällor

- Al-Quran al-Karim – Citerade verser: 6:54, 26:88–89, 39:53, 83:14.
- Sahih al-Bukhari – al-Bukhari (810–870). Hadith nr: 52, 5999, 6491, 7404, 7405.
- Sahih Muslim – Muslim ibn al-Hajjaj (815–875). Hadith nr: 131, 1599, 2564, 2675, 2751, 2754.
- Sunan al-Tirmidhi – al-Tirmidhi (824–892). Hadith nr: 1987, 3540.
- Musnad Ahmad – Ahmad ibn Hanbal (780–855). Hadith nr: 8462, 23630.

Klassisk islamisk litteratur

- Al-Ghazali, Abu Hamid (1058–1111). Ihya' 'Ulum al-Din. Kairo: Dar al-Ma'rifa. (Del III: Kapitel om ikhlas, riya och hjärtats sjukdomar.)
- Ibn al-Qayyim al-Jawziyya (1292–1350). Madarij al-Salikin. Beirut: Dar al-Kitab al-Arabi, 1973.
- Ibn al-Qayyim al-Jawziyya (1292–1350). Ighatha al-Lahfan min Masa'id al-Shaytan ("Räddningen för den nödställda"). Riyadh: Dar 'Alam al-Fawa'id, 2011.
- Al-Nawawi, Yahya ibn Sharaf (1233–1277). Riyadh al-Salihin. Beirut: Dar Ibn Hazm, 2003.
- Al-Bayhaqi, Ahmad ibn al-Husayn (994–1066). Shu'ab al-Iman. Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyya, 1990.

Modern litteratur

- Hamza Yusuf. Purification of the Heart. Starlatch Press, 2004. ISBN: 978-1929694150.
- Imam al-Haddad, Abdullah ibn Alawi. The Book of Assistance. Trans.

Mostafa Badawi. Fons Vitae, 2003. ISBN: 978-1887752237.

- Yasmin Mogahed. Reclaim Your Heart. FB Publishing, 2012. ISBN: 978-0985273101.
- Khaled Abou El Fadl. Reasoning with God: Reclaiming Shari'ah in the Modern Age. Rowman & Littlefield, 2014. ISBN: 978-1442209640.

Artikeln följer sunniislams ortodoxa tradition. Den syftar till andlig vägledning och tröst, och ersätter inte personlig rådgivning från lärda imamer eller islamiska institutioner.